

บทที่ ๘

ทัศนคติและการมีส่วนร่วมของประชาชน

แม้ว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาจะพุ่งไปที่การดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนไปปฏิบัติ โดยดูจากบทบาทของกรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นหลักก็ตาม แต่เพื่อให้ได้ข้อมูลจากแง่มุมของชาวบ้าน มาประกอบการวิเคราะห์อย่างสมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นต้องนำความคิดเห็นของชาวบ้าน ที่มี บ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่ที่อิทธิพลของโครงการ โดยวิธีการสำรวจครัวเรือนร้อยละ ๒๐ จาก จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านที่ตั้งโครงการทั้ง ๖ โครงการ ซึ่งมีครัวเรือนทั้งสิ้น ๑๐๙๒ ครัวเรือน การสำรวจครัวเรือนดังกล่าวนี้ ใช้พนักงานสัมภาษณ์ผ่านสารบรรณแล้ว เข้าไป สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือภรรยา หรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลภายในครัวเรือนนี้ได้ ทั้งจะใช้ แบบสอบถามที่ได้สร้างและผ่านการทดสอบมาแล้วเป็นเครื่องมือหลัก ในการรวบรวมข้อมูล (โปรดดูภาคผนวก ก)

ในบทนี้จะเสนอผลการสำรวจ โดยแบ่งหัวข้อออกเป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ สัมภาษณ์ บทบาทการเข้าร่วมในโครงการวางแผนจัดทำโครงการ บทบาทในการเข้าร่วม คำเนินงานตามโครงการ และทัศนคติความคิดเห็นต่อโครงการและท้องถิ่นต่าง ๆ

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ๒๓๐ คน แยกออกเป็นชาย ๑๒๘ คน (ร้อยละ ๕๖) และเป็นเพศหญิง ๑๐๒ คน (ร้อยละ ๔๔) ผู้ให้สัมภาษณ์เหล่านี้ ๑๙๒ คน (ร้อยละ ๘๓) กล่าวว่าแต่งงานแล้วและยังอยู่ด้วยกัน อีก ๒๕ คน (ร้อยละ ๑๑) ตอบว่าตนยังเป็นโสด ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่เหลืออีก ๑๓ คน นั้นเป็นผู้ที่บอกว่าเป็นหม้าย หรือไม่เคยแต่งงานแล้ว แต่แยกกันอยู่

เมื่อพิจารณาในแง่สถานภาพการสมรส ผู้ตอบ จำนวน ๑๓๓ คน (ร้อยละ ๕๘) เป็นหัวหน้าครอบครัว อีก ๑๐๕ คน (ร้อยละ ๓๓) ระบุว่า เป็นภรรยา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้ให้ ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือภรรยา ซึ่งถ้าถือว่าเป็นผู้ที่ทราบข้อมูลข่าวสาร หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

เมื่อพิจารณาอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ ตารางที่ ๑ แสดงถึงการจำแนกช่วงอายุ
ของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ ๑ อายุของผู้ให้สัมภาษณ์

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๗	๓.๐๘
๒. ๒๑ - ๓๐ ปี	๒๖	๑๑.๓๐
๓. ๓๑ - ๔๐ ปี	๔๓	๑๘.๐๖
๔. ๔๑ - ๕๐ ปี	๔๕	๓๒.๑๗
๕. ๕๑ - ๖๐ ปี	๕๙	๒๑.๓๐
๖. ๖๑ ปีขึ้นไป	๓๓	๑๓.๕๘
รวม	๒๓๐	๑๐๐

อายุของผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อพิจารณาจากตารางพบว่า ช่วงอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีมากที่สุดจำนวนร้อยละ ๓๒.๑๗ ช่วงอายุ ๕๑-๖๐ ปี รองลงมา จำนวนร้อยละ ๒๑.๓๐ และต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวนร้อยละ ๓.๐๘ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่กระจายกันในช่วงอายุต่าง ๆ อย่างไรก็ตามผู้ตอบส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่กล่าวได้ว่าอยู่ในวัยทำงานทั้งสิ้น

ในแง่ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าผู้ตอบมีระดับการศึกษากระจายกันออกไป ตารางที่ ๒ แสดงการกระจายระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ ๒ ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
๑. อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	๑	๓.๐๘
๒. ไม่จบ ป. ๔	๒๗	๑๑.๑๕
๓. จบป. ๔ - ป. ๖	๑๖๐	๖๓.๕๑
๔. จบ ป.๖ - มศ. ๓	๕	๓.๕๑
๕. อื่น ๆ	๑๗	๖.๓๕
รวม	๒๓๐	๑๐๐

ระดับการศึกษา เมื่อพิจารณาจากตารางพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีระดับการศึกษา อยู่ในช่วงจบ ป. ๔-ป. ๖ ร้อยละ ๖๓.๕๑ ต่ำกว่า ป. ๔ ร้อยละ ๑๕.๑๕ และสูงกว่า ป. ๖ ร้อยละ ๑๑.๓๐ แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นผู้ผ่านการศึกษามากับจบมาแล้ว และสอดคล้องกับระดับการศึกษาของประชาชนในชนบททั่ว ๆ ไป

เมื่อจำแนกถึงลักษณะการนับถือศาสนา พบว่าผู้ตอบจำนวน ๒๒๑ คน ระบุว่าตนนับถือ ศาสนาพุทธ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๙๘.๑ ของผู้ตอบทั้งหมด มีผู้ตอบอีก ๓ คนที่ตอบว่านับถือศาสนา คริสต์

ลักษณะอาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์แสดงไว้ในตารางที่ ๓ ซึ่งเสนอเฉพาะอาชีพหลัก อันได้แก่อาชีพที่ใช้เวลากับอาชีพนั้นนานที่สุด

ตารางที่ ๓ อาชีพหลักของผู้ให้สัมภาษณ์

ประเภทอาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
๑. ทำนา	๒๑๔	๙๓.๐๔
๒. ทำส่วยยาง	๖	๒.๖๑
๓. ทำการประมง	๑	๐.๔๓
๔. อื่น ๆ	๙	๓.๙๑
รวม	๒๓๐	๑๐๐

ข้อมูลจากตารางพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีอาชีพหลักในการทำนามากที่สุด ร้อยละ ๙๓.๐๔ นอกนั้นเป็นทำส่วยยาง ทำการประมง และประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ตาชาย เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก และทำนํ้าตาลโกนค

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหลักประการ ดึงที่ดิน เมื่อสอบถามขนาดที่ดินทำกิน พบว่าโดยเฉลี่ยครัวเรือน มีที่ดินเป็นของตนเองครัวเรือนละ ๑๖.๓๕ ไร่ และมีครัวเรือนบางส่วนไม่เข้าทะเบียนมาประกอบอาชีพ แต่เนื่องจากมีจำนวนผู้เช่าที่ ดินจำนวนน้อย จึงมีค่าเฉลี่ยขนาดที่ดินที่เข้าทะเบียนทำกินต่ำกว่า ๑ ไร่ ข้อมูลในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่แล้วราษฎรในเขตพื้นที่โครงการทั้ง ๖ โครงการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชน

ปกติชาวชนบทมักจะเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งกลุ่มที่ทางราชการเข้ามาจัดตั้ง และกลุ่มธรรมชาติที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมาเอง ตารางที่ ๔ แสดงการกระจายการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ตารางที่ ๔ การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน

สมาชิกกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มที่เป็นทางการ		
๑. สหกรณ์การเกษตร	๕๒	๒๖.๖๑
๒. สหกรณ์ออมทรัพย์	๓๔	๑๘.๐๔
๓. หส.ปช.	๒๐	๘.๗๐
๔. ลส.ชบ.	๔๓	๑๘.๗๐
๕. กลุ่มผู้ใช้น้ำ	๔๙	๒๓.๐๘
๖. กองทุนชา	๒๐	๘.๗๐
๗. อื่น ๆ	๒๑	๙.๑๓
กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ		
๘. กรรมการวัดหรือมัสยิด	๒๐	๘.๗๐
๙. กลุ่มแรงงาน	๑๓	๕.๖๕

หมายเหตุ ๑. หส.ปช. คือ กลุ่มโยธาอำเภอกันยาดี

๒. ลส.ชบ. คือ กลุ่มลูกเรือชาวบ้าน

๓. ร้อยละเทียบกับจำนวนแบบสอบถาม ๒๓๐ ชุด

การเป็นสมาชิกในชุมชน ข้อมูลจากตารางพบว่า ในกรณีกลุ่มที่เป็นทางการ ซึ่งหมายถึงกลุ่มที่มีการจัดตั้งเป็นทางการโดยหน่วยงานทางราชการนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมากที่สุดร้อยละ ๒๓.๐๘ เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรร้อยละ ๒๖.๖๑ ลส.ชบ. ร้อยละ ๑๘.๗๐ นอกจากนี้ยังมีสหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนชา หส.ปช. และอื่น ๆ เช่น ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส) กลุ่มแม่บ้าน และกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

ในกรณีกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งหมายถึง กลุ่มที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นเองนั้น ก็มี กรรมการวัดหรือมัสยิด และกลุ่มแรงงาน

บทบาทในการวางแผนและจัดทำโครงการ

โดยหลักการแล้ว การวางแผนหรือจัดทำโครงการพัฒนาในเรื่อง การแก้ปัญหาเกี่ยวกับน้ำนั้น จะต้องเป็นการริเริ่มจากประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ส่วนหนึ่งของแบบสอบถามจึงบรรจุคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการวางแผน ว่าประชาชนได้มีส่วนร่วมหรือไม่

ตารางที่ ๕ แสดงถึงคำตอบต่อคำถามเกี่ยวกับบทบาทในการริเริ่มโครงการ
ตารางที่ ๕ บทบาทการริเริ่มโครงการ

ผู้มีส่วนร่วมริเริ่มโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
๑. เจ้าหน้าที่ชลประทานหรือ หน่วยงานราชการ	๔๗	๒๐.๖๑
๒. กำนัน	๒๔	๑๐.๘๖
๓. ผู้ใหญ่บ้าน	๑๐๓	๔๕.๑๘
๔. จากการประชุมชาวบ้าน	๓๒	๑๔.๐๘
๕. อื่น ๆ	๒๑	๘.๒๑
รวม	๒๒๗	๑๐๐

ข้อมูลจากตารางพบว่า การริเริ่มโครงการด้านแหล่งน้ำ ถูกเสนอจากผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด ร้อยละ ๔๕.๑๘ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน หรือหน่วยงานราชการร้อยละ ๒๐.๖๑ จากการประชุมชาวบ้านร้อยละ ๑๔.๐๘ จากกำนันร้อยละ ๑๐.๘๖ และจากที่อื่น ๆ เช่น สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (รพช.) หัวหน้ากิ่งอำเภอ ปลัดกิ่งอำเภอ และเกษตรอำเภอ เป็นต้น

ข้อที่น่าสนใจจากข้อมูลส่วนนี้คือ ชาวบ้านเกือบครึ่งหนึ่งมองว่าผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มีบทบาทในการริเริ่มโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กทั้ง ๖ โครงการที่นำมาศึกษา และมองว่าบทบาทนี้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่จากหน่วยราชการ ซึ่งมีอยู่ถึงร้อยละ ๒๐

นอกจากสอบถามถึงบทบาทการริเริ่มโครงการแล้ว มีคำถามถึงความรู้อาโครงการนั้น ๆ มีการเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมเสนอปัญหา หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ หรือไม่ มีผู้ตอบ ๕๓ คนที่ตอบว่า มีส่วนในการเสนอปัญหาและคำแนะนำต่าง ๆ ในขั้นการจัดทำ หรือพิจารณาโครงการ และลักษณะการเสนอแนะปรากฏดังตารางที่ ๖ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๖ ลักษณะของการเสนอปัญหาและความต้องการ (ในกรณีที่มีส่วนในการเสนอปัญหา)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
๑. บริโภคอาหารกับกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน	๑๙	๓๕.๘๕
๒. เสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุม	๒๑	๓๙.๖๒
๓. เสนอแนะความคิดเห็นต่อหน่วย ดำเนินการ	๑๐	๑๘.๘๗
๔. ในลักษณะอื่น ๆ	๓	๕.๖๖
รวม	๕๓	๑๐๐

ลักษณะของการเสนอปัญหา และความต้องการจะอยู่ในลักษณะที่มีการเสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุมร้อยละ ๓๙.๖๒ บริโภคอาหารกับกำนัน - ผู้ใหญ่บ้านร้อยละ ๓๕.๘๕ เสนอแนะความคิดเห็นต่อหน่วยดำเนินการ เช่น เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทานร้อยละ ๑๘.๘๗ และอาจเสนอความคิดเห็นต่อแหล่งอื่น ๆ เช่น เสนอความคิดเห็นกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่าประชาชนมีส่วนในการเสนอปัญหาและความต้องการในหลาย ๆ ลักษณะ ผู้ตอบคำถามนี้อาจคาดได้ว่า เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำของชุมชน และคงเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมบ่อย ๆ อย่างไรก็ตามถึงขั้นเกิดว่ามีประชาชนที่ตอบว่าไม่มีส่วนเข้าร่วมเสนอปัญหา หรือให้ข้อเสนอแนะใด ๆ สูงถึงร้อยละ ๔๖ นับว่าสะท้อนข้อเท็จจริงที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การดำเนินกิจกรรมพัฒนาในชุมชนนั้น ตกอยู่ในแวดวงของผู้นำและคนบางคนเท่านั้น

บทบาทในการเข้าร่วมบริหาร

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอีกลักษณะหนึ่ง คือการเข้าร่วมในการนำเอาแผนหรือโครงการไปปฏิบัติ (Implementation) ในส่วนนี้จะเป็นการเสนอข้อมูลจากการถามถึงความรู้เกี่ยวกับการจัดทำระเบียบข้อบังคับ การเข้าร่วมเสนอแนะในการใช้ประโยชน์จากโครงการ การเข้าร่วมในการซ่อมแซมบำรุงรักษา ความรู้เกี่ยวกับการขัดแย้งที่เกิดขึ้น และวิธีการแก้ไขข้อขัดแย้ง

ในเบื้องต้นเมื่อสอบถามว่า เมื่อโครงการดำเนินการก่อสร้างเสร็จแล้ว กรรมการกลุ่มผู้นำเคยเรียกประชุมชาวบ้านบ้างหรือไม่ จากผู้ให้สัมภาษณ์ ๒๒๔ คน มีผู้ตอบว่าเคยมีการเรียกประชุมชาวบ้านอยู่ ๑๖๐ คน (ร้อยละ ๗๑.๔๓) อีก ๓๙ คน ตอบว่าไม่เคยมีการเรียกประชุม (ร้อยละ ๑๗.๔๑) และมีผู้ที่ไม่ทราบอีก ๒๕ คน (ร้อยละ ๑๑.๑๖) เฉพาะผู้ที่ตอบว่าเคยมีการประชุมนั้น ให้รายละเอียดของการประชุมว่า เป็นเรื่องประชุมปรึกษา ขุดบ่อเลี้ยงปลา การลอกคลองส่งน้ำ ปรึกษาเรื่องการทำนุบำรุงรักษา และปรึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์จากโครงการ

ต่อสอบถามว่ามีส่วนรู้เห็นถึงการจัดทำระเบียบข้อบังคับการใช้ประโยชน์จากโครงการหรือไม่ คำตอบที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑ ความรู้ถึงระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากโครงการ

ระเบียบหรือข้อบังคับในโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
๑. มี	๑๖๒	๗๒.๔๓
๒. ไม่มี	๔๕	๑๙.๕๖
๓. ไม่ทราบ	๒๓	๑๐.๓๑
รวม	๒๓๐	๑๐๐

ข้อมูลจากตารางพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบว่ามีการจัดทำร้อยละ ๗๐.๕๓
 ไม่มีการจัดทำระเบียบร้อยละ ๑๙.๔๖ และไม่ทราบว่ามีหรือไม่มีร้อยละ ๑๑.๓๑ มีอาจสรุป
 ได้ว่าในการบริหารโครงการเหล่านี้ ทางราชการต้องการใช้ระเบียบหรือข้อบังคับ
 เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากโครงการ แต่ประชาชนทราบว่ามีการจัดทำระเบียบเพียงร้อย
 ละ ๗๐.๕๓ อีกประมาณร้อยละ ๓๐ ไม่ทราบว่าจำเป็นหรือไม่จำเป็นต้องมีการใช้ประโยชน์
 เมื่อถามต่อกิ่งที่มาของระเบียบข้อบังคับเหล่านี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความเห็น
 ถึงที่มาแตกต่างกันออกไปดังแสดงในตารางที่ ๘

ตารางที่ ๘ ที่มาของระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากโครงการ

ที่มาของระเบียบ	จำนวน	ร้อยละ
การประชุมชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ ทางราชการ	๖๙	๓๐.๑๓
กรรมการหมู่บ้าน (กม.อพบ.)	๔๕	๑๙.๖๕
หน่วยงานราชการ	๓๕	๑๕.๒๙
อื่น ๆ	๑๒	๕.๒๙
รวม	๑๖๑	๑๐๐

ข้อมูลจากตารางพบว่า ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในโครงการมาจากการประชุม
 ชาวบ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางราชการ จำนวนร้อยละ ๓๐.๑๓ มาจากกรรมการหมู่บ้านร้อยละ
 ๑๙.๖๕ จากหน่วยงานราชการร้อยละ ๑๕.๒๙ และมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ครูใหญ่
 หัวหน้ากิ่งอำเภอ กรรมการผู้นำ เป็นต้น

จะเห็นว่าข้อมูลที่ได้ชี้ว่า การรับรู้ของชาวบ้านเกี่ยวกับที่มาของระเบียบข้อบังคับ
 นี้กระจัดกระจาย ทั้งนี้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนเข้าร่วมกิจกรรมมากดังที่หลายคน
 คาดคิดไว้ หรือที่ผู้กำหนดเป็นหลักการเชิงทฤษฎีตั้งที่กล่าวมาแล้ว

เมื่อสอบถามถึงความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับที่จำเป็น ต่อการบริหารโครงการแล้ว คำถามอีกข้อหนึ่งคือ คำถามถึงการมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นในการดำเนินงาน ตารางที่ ๘ แสดงถึงจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์มีส่วนร่วมเข้าร่วมเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากโครงการ

ตารางที่ ๘ การมีส่วนร่วมเสนอแนะการใช้ประโยชน์และการดำเนินงานเมื่อการก่อสร้างโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

การมีส่วนร่วมเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑. มี	๕๓	๒๓.๑๘
๒. ไม่มี	๑๐๖	๔๖.๘๒
รวม	๒๖๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๘ เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมเสนอแนะการใช้ประโยชน์ และการดำเนินงานพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะจำนวนร้อยละ ๒๓.๑๘ ซึ่งสรุปได้ว่า ยังอยู่ในระดับต่ำ คำตอบที่ได้นี้ จึงน่าจะสอดคล้องกับคณะกรรมการวางแผนของประชาชนต่อการพัฒนาต่าง ๆ จากส่วนราชการ ซึ่งเป็นสัญญาณที่น่าวิตก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีผู้ตอบเพียง ๕๓ คน ที่แจ้งว่า มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน ก็ควรเสาะหาคำตอบต่อไปว่า เขาเหล่านั้นเขาไม่มีส่วนเสนอแนะในลักษณะ หรือในภาคใดบ้าง ตารางที่ ๑๐ แสดงถึงลักษณะการมีส่วนร่วมเสนอแนะการดำเนินงาน

ตารางที่ ๑๐ ลักษณะของการมีส่วนร่วมเกี่ยวของในการเสนอแนะการใช้ประโยชน์และการ
ดำเนินงานใน กรณีที่มีส่วนเสนอแนะ

ลักษณะการเข้าร่วมให้ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑. บริโภคอาหารกับผู้อยู่ในบ้าน- กำนัน	๒๑	๓๘.๖๙
๒. เสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุม	๒๖	๕๐.๙๖
๓. เสนอแนะความคิดเห็นต่อหน่วย ดำเนินการ	๙	๑๖.๖๗
๔. อื่น ๆ	๒	๓.๗๐
รวม	๕๘	๑๐๐

จากตารางพบว่า ชาวบ้านมีโอกาสเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานในโครงการ
นี้ ๆ ก็เมื่อมีการเรียกประชุมชาวบ้าน หรือบางครั้งเมื่อมีโอกาสไปบริโภคนอาหารกับผู้อยู่บ้าน
-กำนัน นับได้ว่าชาวบ้านที่มีโอกาสร่วมดำเนินงานเสนอแนะในจุดที่มีการคาดไว้ในรูปแบบ
การบริหารงานพัฒนาชุมชน นั่นคือ เข้าร่วมดำเนินงานพร้อมกับการให้คำแนะนำควบคู่กันไป
เมื่อสอบถามต่อไปถึงกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามมติต่าง ๆ
จะพบว่า ๒ ใน ๓ ของผู้ให้สัมภาษณ์ได้เข้าร่วมในโครงการในลักษณะใดก็ลักษณะหนึ่ง
ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑๐

ตารางที่ ๑๑ กิจกรรมที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ

กิจกรรมที่เข้าร่วม	จำนวน	ร้อยละ
๑. การพิจารณาจัดสรรประโยชน์ จากกำไรปัน	๕๐	๓๐.๖๗
๒. การซ่อมแซมบำรุงรักษา	๗๘	๔๗.๘๕
๓. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	๓	๑.๘๕
๔. อื่น ๆ	๓๒	๑๙.๖๓
รวม	๑๖๓	๑๐๐

เมื่อพิจารณาจากตารางพบว่า เข้าร่วมในการซ่อมแซมบำรุงรักษา ร้อยละ ๔๗.๘๕ การพิจารณาจัดสรรประโยชน์จากกำไรปัน ร้อยละ ๓๐.๖๗ นอกนั้นเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และบางคนช่วยทำอาหารเลี้ยงผู้ไปทำการซ่อมแซมและบำรุงรักษาโครงการ (คลอง) ให้ทำปรึษาแนะนำแก่ผู้ใหญ่บ้าน ทหารที่ต่งเครื่องสูบน้ำให้ จ่ายเงินบำรุง ช่วยดูแลโครงการ (บ่อปลา) เป็นต้น

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่ได้จากข้อมูลในตารางนี้ คือ ชาวบ้านในเขตพื้นที่ ๖ โครงการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการในมิติต่าง ๆ ตามโอกาสและจังหวะที่ เปิดให้ และจะพบว่าส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมโครงการ อันเป็นลักษณะกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ๆ ไปสามารถกระทำได้ ในขณะเดียวกัน การพิจารณาจัดสรรประโยชน์ หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น ปกติมักตกเป็นภาระของผู้นำ ทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติ

บทบาทในการบำรุงรักษาและซ่อมแซม

ในอดีตนั้น ชาวชนบทจะมีประเพณีสละแรงงานตนเอง เข้าร่วมบำรุงและซ่อมแซม สิ่งสาธารณประโยชน์เป็นประจำ ในกรณีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กนั้น เมื่อสอบถามว่า เคย เข้าร่วมซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาโครงการหรือไม่ คำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ ๒๑๘ คน มีลักษณะที่บ่งชี้ใจดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๒ การเข้าร่วมซ่อมแซมบำรุงรักษาโครงการ (ในกรณีที่กรรมการกลุ่มผู้ใช้
น้ำ
นัดหมายสมาชิก)

ความถี่ในการเข้าร่วม	จำนวน	ร้อยละ
๑. ทุกครั้ง	๑๒	๓๓.๐๓
๒. บางครั้ง	๑๒	๓๓.๐๓
๓. ไม่เคยเข้าร่วมเลย	๑๔	๓๓.๙๔
รวม	๒๑๘	๑๐๐

ข้อมูลจากตารางชี้ชัดว่า เมื่อมีการเรียกร้องให้เข้าบำรุงรักษาและซ่อมแซม สิ่งสาธารณประโยชน์ มีผู้ตอบเกินครึ่งหนึ่งที่ตอบว่าเข้าร่วมเป็นบางครั้ง หรือไม่เคยเข้าร่วมเลย ในขณะที่มีเพียงร้อยละ ๓๓ เท่านั้นที่ตอบว่าเข้าร่วมทำกิจกรรมทุกครั้ง

เมื่อเสาะถึงเหตุผล ผู้ที่ตอบว่าเข้าร่วมทุกครั้งให้เหตุผลว่า ตนเองไม่เสียเวลาอะไร บ้านเรือนอยู่ใกล้โครงการ ได้รับประโยชน์จากโครงการ และอาจมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ ในขณะที่คำตอบของผู้ที่ตอบว่าเข้าร่วมเป็นบางครั้งนั้น มักให้เหตุผลว่าบางครั้งมารวมไม่ได้ เพราะไม่ว่าง ส่วนเหตุผลของผู้ที่ตอบว่าไม่เคยเข้าร่วมเลยก็มีต่าง ๆ กัน เช่น ไม่ทราบว่ามี การซ่อมแซม ไม่มีการนัดหมาย ทางราชการทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว หรือไม่คอยสนใจเพราะ ไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (นำไปไม่ถึง) เป็นต้น

การละเมิดระเบียบข้อบังคับและการแก้ไขข้อขัดแย้ง

เกือบทุกโครงการ (ยกเว้นโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านแดง) มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำ หรือการใช้ประโยชน์จากโครงการไว้เป็นแนวปฏิบัติ เมื่อสอบถามถึงปัญหาการละเมิดระเบียบข้อบังคับ จากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๒๒๗ คน มีผู้ตอบว่ามีการละเมิดระเบียบ ๓๙ คน (ร้อยละ ๑๗.๑๘) ตอบว่าไม่มีการละเมิดระเบียบ ๑๖๖ คน (ร้อยละ ๗๓.๑๓) และตอบว่าไม่ทราบอีก ๒๒ คน (ร้อยละ ๙.๖๙)

จากคำตอบที่ชี้ว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่ของวายังไม่มีการละเมิดระเบียบข้อบังคับ ซึ่งไม่ใช่เรื่องผิดปกติ ทั้งนี้เพราะโครงการส่วนมากเพิ่งแล้วเสร็จ และเริ่มใช้ประโยชน์จากโครงการในปี ๒๕๒๘ นี้เอง

เมื่อถามต่อดังรายละเอียดเกี่ยวกับการละเมิดว่า มีใครหรือหน่วยงานใดเข้าเกี่ยวข้องกับแก้ไข้ปัญหา ก็ได้รับคำตอบต่าง ๆ กันออกไปตั้งรายละเอียดขึ้นตารางที่ ๑๓ ตารางที่ ๑๓ บุคคลหรือหน่วยงานที่จัดการแก้ไข้ปัญหาการละเมิดระเบียบฯ (ในกรณีที่มีการละเมิดระเบียบฯ)

ผู้แก้ไข้ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
๑. เจ้าหน้าที่จากหน่วยดำเนินการ	๓	๑๗.๑๘
๒. กำนัน	๔	๙.๕๒
๓. ผู้ใหญ่บ้าน	๒๑	๕๐.๐๐
๔. กลุ่มผู้ใช้น้ำ	๙	๒๑.๕๓
๕. อื่น ๆ	๕	๑๑.๙๑
รวม	๔๒	๑๐๐

ในความคิดของประชาชนแล้ว ถัดจากบุคคลหรือหน่วยงานที่จัดการแก้ไขปัญหา
การละเมิดระเบียบ คือผู้ใหญบ้านมีจำนวนร้อยละ ๕๐.๐๐ กลุ่มผู้เข้ามาเป็นผู้แก้ไข
ร้อยละ ๒๑.๘๓ นอกนั้นเป็นกำนัน เจ้าน้ำที่จากหน่วยดำเนินการ หรือบุคคลอื่น ๆ เช่น
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ข้อสังเกตที่ได้จากข้อมูลในส่วนนี้ คือ กลุ่มผู้เข้ามาเองมีบทบาทในค่านับน้อยกว่า
ผู้นำที่เป็นทางการในหมู่บ้าน อันได้แก่กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสะท้อนแบบแผนการแก้ไขปัญห
ปกติในหมู่บ้านชนบทไทย

นอกจากปัญหาการละเมิดระเบียบการใช้น้ำแล้ว ปัญหาข้อพิพาทอื่น ๆ ไม่ว่า
จะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับกรจัดสรรน้ำ หรือการใส่ประโยชน์อื่น ๆ จากโครงการ ก็สมควร
นำมาศึกษาเช่นกัน จากการศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๒๒๙ คน มีผู้ตอบว่ามีปัญหาข้อพิพาทอยู่
๕๖ คน (ร้อยละ ๒๐.๕๒) ไม่มีข้อพิพาทใด ๆ ๑๐๖ คน (ร้อยละ ๔๖.๒๙) และตอบว่าไม่ทราบ
มีเพียง ๕ คน (ร้อยละ ๒.๑๘)

จากข้อมูลที่ได้ คงสรุปได้เช่นเดียวกับปัญหาการละเมิดระเบียบข้อบังคับ กล่าวคือ
การใส่ประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ ในจำนวน ๖ โครงการที่นำมาศึกษานี้ มีหลายโครงการ
ที่เพิ่งเริ่มมีการนำน้ำไปใช้ประโยชน์ หรือทำกิจกรรมต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีข้อพิพาทต่าง ๆ เป็น
จำนวนน้อย

เมื่อเสาะถามต่อว่า มีหน่วยงานหรือบุคคลใดข้างที่มีบทบาทแก้ไขข้อพิพาท ตารางที่ ๑๔
แสดงถึงผู้ที่มีบทบาทแก้ไขข้อพิพาทข้อพิพาทในทัศนะของชาวบ้าน

ตารางที่ ๑๕ บุคคลหรือหน่วยงานที่จัดการแก้ไขปัญหาการพิพาทระหว่างชาวบ้านเกี่ยวกับ
การใช้น้ำ (ในกรณีการพิพาท)

ผู้แก้ไขปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
๑. เจ้าหน้าที่จากหน่วยดำเนินการ	๕	๑๐.๐๐
๒. กำนัน	๕	๘.๐๐
๓. ผู้ใหญ่บ้าน	๓๕	๕๖.๐๐
๔. กลุ่มผู้ใช้น้ำ	๓	๔.๘๐
๕. อื่น ๆ	๓	๔.๘๐
รวม	๕๐	๑๐๐

ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นชัดเจนว่า ชาวบ้านส่วนมากถึงร้อยละ ๕๖ ที่มองว่า ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทแก้ไขข้อพิพาทต่าง ๆ และเห็นได้ชัดเจนว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำเอง แทบจะไม่มีบทบาทแก้ไขปัญหาค่าพิพาทที่เกิดขึ้นเลย นอกจากนี้มีบางส่วนของผู้ตอบที่มองว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยดำเนินการต่างหากที่มีบทบาทแก้ไขปัญหาค่าพิพาท

การประเมินประโยชน์ที่ได้จากโครงการ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กนั้น มีจุดมุ่งหมายค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือมุ่งแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิตและน้ำเพื่อการบริโภค แต่โครงการเหล่านี้อาจไม่ตรงกับความต้องการของชาวชนบทที่อยู่ในบริเวณพื้นที่โครงการก็เป็นได้ ในส่วนนี้เป็นการเสนอผลการสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านในพื้นที่โครงการทั้ง ๖ โครงการ โดยให้ประเมินรวมย่อว่าโครงการพัฒนาแหล่งน้ำนั้น ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาแล้วนั้น ตรงกับความต้องการหรือไม่ ตารางที่ ๑๕ แสดงถึงความเห็นของชาวบ้านที่ตอบในเชิงประเมินประโยชน์ของโครงการ

ตารางที่ ๑๕ ความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อโครงการ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ตรงกับความต้องการ	๒๐๖	๘๙.๕๗
ไม่ค่อยตรงกับความต้องการ	๑๔	๖.๐๙
ไม่ตรงกับความต้องการเลย	๑๐	๔.๓๔
รวม	๒๓๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๕ แสดงว่า ชาวบ้านในพื้นที่โครงการเกือบร้อยละ ๙๐ เห็นว่า โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเหล่านี้ ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยให้เหตุผลต่าง ๆ กันดังนี้

ชาวบ้านขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรมานานแล้ว การขุดลอกคลองทำให้ได้ประโยชน์ในการสัญจรทางน้ำอีกด้วยเป็นต้น ส่วนผู้ตอบว่ายังไม่ตรงกับความต้องการนั้นก็กล่าวว่าเป็นความต้องการของโรงเรียน(โครงการประมงโรงเรียน) หรือหลังจากโครงการเสร็จแล้ว แต่ยังไม่อาจเก็บกักน้ำได้ จึงยังมีน้ำท่าผา เลยทำให้ไม่ได้รับประโยชน์ เป็นต้น

เมื่อถามต่อไปว่า ประโยชน์จากโครงการเหล่านี้ตกอยู่กับใครบ้าง จากผู้ให้สัมภาษณ์ ๒๒๕ คน ให้คำตอบว่าประโยชน์ตกแก่ชาวบ้านทั้งหมด ๑๓๔ คน (ร้อยละ ๕๙.๕๖) ประโยชน์จากโครงการตกอยู่กับชาวบ้านส่วนใหญ่ แม้จะไม่ทั้งหมด ๓๘ คน (ร้อยละ ๑๖.๘๙) และมีผู้ตอบว่า ประโยชน์จากโครงการตกอยู่กับชาวบ้านที่อยู่รอบ ๆ โครงการนั่นเอง มี ๓๑ คน (ร้อยละ ๑๓.๗๘) นอกจากนี้ผู้ให้ความเห็นเป็นอย่างอื่นแต่ละคนก็กันไปมี ๒๒ คน เช่น ได้ประโยชน์โดยทำตามอย่างโครงการ (โครงการประมงหมู่บ้าน) หรือบอกว่า ประโยชน์ยังไม่ตกกับใครเลย เพราะยังไม่มีการระบายจากโครงการไปยังที่นา (เข้าใจว่าเป็นโครงการขุดลอกห้วยพันคัน) ซึ่งมีความจำเป็นในการตีความว่า ระบายน้ำ จึงไม่อาจเก็บกักน้ำได้ เมื่อโครงการเสร็จใหม่ ๆ)

ส่วนความคิดเห็นถึงลักษณะการใช้ประโยชน์ ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างแสดงความเห็นออกได้หลายแง่มุม ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑๖ บางรายก็ให้คำตอบถึงลักษณะการใช้ประโยชน์หลาย ๆ ด้าน เช่น ใช้ทำนาพร้อม ๆ กับใช้น้ำเลี้ยงสัตว์ไปด้วย

ตารางที่ ๑๖ ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการใช้ประโยชน์จากโครงการ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
๑. ใช้ในการทำนา	๑๘๘	๘๑.๐๕
๒. ใช้ในการอุปโภค-บริโภค	๓๓	๑๔.๓๕
๓. ใช้ในการเลี้ยงสัตว์	๕๘	๒๕.๒๒
๔. ใช้ในการเพาะปลูกพืช	๘๔	๓๖.๕๒
๕. อื่น ๆ	๒๖	๑๑.๓๐

หมายเหตุ ร้อยละเทียบกับจำนวนแบบสอบถาม ๒๓๐ ชุด

จากตาราง เราจะพบว่าส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านนำน้ำจากโครงการไปใช้ประโยชน์ในทางเกษตรกรรม มีการใช้ประโยชน์ด้านอื่นบ้าง เช่น ใช้สัญจรทางน้ำ ใช้ปลาเป็นอาหารกลางวัน ใช้แก๊วก๊าซเป็นต้น และบางคนก็ตอบว่าไม่เคยได้ใช้ประโยชน์อะไรจากโครงการเลย

เรื่องขี้จิ้งการใช้ประโยชน์จากโครงการอีกประการหนึ่ง คือการรักษามเพื่อให้ชาวบ้านคาดคะเนว่าเขานำน้ำมาใช้บนพื้นที่ดินทำกินของเขา เป็นพื้นที่ประมาณกี่ไร่ ซึ่งได้คำตอบออกมาว่า เฉลี่ยพื้นที่ที่นำน้ำจากโครงการมาใช้ประโยชน์อยู่ในขนาด ๕.๒๕ ไร่ ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่ถือครองโดยเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๒๓๐ ราย ที่มีขนาด ๑๖.๓๕ ไร่แล้ว ก็กล่าวได้ว่า ชาวบ้านนำน้ำจากโครงการมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่

ถิ่นของตบสูงถึงร้อยละ ๕๖ ของพื้นที่ทำกินทั้งหมดของคนที่อยู่ ตั้งเน้จิงอาจ กล่าวได้ว่า ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเหล่านี้มากพอสมควร

การประเมินประสิทธิภาพการบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตารางที่ ๑๑ แสดงถึงความเห็นของชาวบ้าน ที่ระบุว่าใครคือบุคคลสำคัญที่รับผิดชอบดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเหล่านี้

ตารางที่ ๑๑ บุคคลหรือหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ ตามโครงการ

ผู้ที่มีบทบาทดำเนินงาน	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	๖๕	๒๘.๖๓
ผู้ใหญ่บ้าน (กม.อพป.)	๙๘	๔๓.๑๗
กำนัน (สภาตำบล)	๑๘	๗.๙๓
เจ้าหน้าที่ทางราชการ	๒๕	๑๑.๐๑
อื่น ๆ	๒๑	๙.๒๕
รวม	๒๒๗	๑๐๐

ข้อมูลจากตารางพบว่า ประชาชนยังมีความคิดเห็นว่าผู้รับผิดชอบดำเนินงานคือ ผู้ใหญ่บ้านร้อยละ ๔๓.๑๗ กลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ ๒๘.๖๓ เจ้าหน้าที่ทางราชการร้อยละ ๑๑.๐๑ กำนันร้อยละ ๗.๙๓ และบุคคลอื่น ๆ เช่น เจ้าหน้าที่คุมเครื่องสูบน้ำ (โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า) และผู้ดูแลบ่อปลา (โครงการประมงหมู่บ้าน)

ข้อสังเกตที่ได้จากตารางนี้คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีความคิดเห็นว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ใช่ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานให้โครงการประสบความสำเร็จ แต่จะเห็นผู้นำที่เป็นทางการของ พวกเขา นั่นคือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

เพื่อย้ำข้อสังเกตที่กล่าวมาแล้ว จึงตั้งคำถามในเชิงประเมิน ให้ผู้ให้สัมภาษณ์
 แสดงความเห็น ว่า โดยสรุปแล้วกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับ
 ไต ตารางที่ ๑๘ แสดงถึงผลการประเมินการทำงานของกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง ๖ โครงการ
 ตารางที่ ๑๘ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประ สติภาพในการทำงานของกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ระดับคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก	๓๒	๑๔.๓๕
ดี	๑๐๔	๔๖.๖๕
พอใช้	๑๒	๓๕.๕๓
น้อย	๘	๓.๕๙
รวม	๒๒๓	๑๐๐

ผลการประเมินประสิทธิภาพการทำงาน พบว่ามีผู้ให้สัมภาษณ์เพียง ๓๒ คน
 ร้อยละ ๑๔.๓๕) เท่านั้น ที่ประเมินว่า กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีประสิทธิภาพในการทำงาน
 อยู่ในระดับดีมาก แต่มีผู้ตอบถึงร้อยละ ๘๖.๐๗ ที่ประเมินว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำ มีประสิทธิภาพในการ
 ทำงานอยู่ในระดับพอใช้ถึงระดับดีเท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับโครงการ

ในช่วงท้ายของการสำรวจได้ตั้งคำถามเปิด เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นถึงปัญหา
 และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโครงการทั้ง ๖ โครงการ แต่เนื่องจากลักษณะโครงการพื้นที่
 และรายละเอียดบางอย่างของโครงการทั้ง ๖ มีความแตกต่างกัน จึงไม่อาจสรุปเป็นภาพรวม
 ถึงปัญหาและอุปสรรคได้ แต่จะเสนอแยกเป็นรายโครงการ ดังตารางที่ ๑๙ ดังต่อไปนี้

โครงการ	การจัดสรรน้ำ	การนำไปใช้ประโยชน์	ระเบียบข้อบังคับ	ปัญหาอื่น ๆ
๑. โครงการขุดลอกห้วยพันต้น	ยังมีน้ำพอที่จะจัดสรรได้	ยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ	ระเบียบบางอย่างยังไม่	
๒. โครงการท่อระบายน้ำ คลองรี	จัดสรรได้ไม่ทั่วถึง เพราะ คลองมีความยาวไม่มาก	เพียงแต่มีแผนกำหนดไว้ นอกจากนำไปทำมาแล้ว น้ำไม่อาจบริโภคได้เพราะ เป็นน้ำกร่อย	ได้กำหนดไว้ชัดเจน สมาชิกยังไม่ปฏิบัติตาม ระเบียบอย่างเคร่งครัด มีปัญหาการแข่งน้ำ	เนื่องจากคลองติดต่อกับทะเลสาบสงขลา บางช่วงน้ำกร่อย และ หน้าอยู่สูงกว่าคลอง จึงต้องใช้เครื่องสูบน้ำช่วย
๓. โครงการฝายคลองทราย	บางพื้นที่ยังไม่ได้รับน้ำ จึงเกิดการแย่งน้ำขึ้น	-	สมาชิกบางคนไม่ทราบ ระเบียบ และบางคนก็ ทราบแต่ไม่ปฏิบัติตาม ระเบียบ	-
๔. โครงการขุดลอกคลอง ตำบลเกาะใหญ่	มีปัญหามาก เพราะชาวบ้าน ไม่ช่วยปิด-เปิดประตูน้ำ ในช่วงน้ำขึ้น-ลง	เนื่องจากมีคลองซอย ไม่พอจึงต้องใช้เครื่อง สูบน้ำ ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง	ยังมีปัญหาการปฏิบัติ ตามระเบียบ เพราะ ชาวบ้านบางคนไม่ยอม ไถ่มาผานาของตน ทำให้มาคืนกลับไม่ได้ รับน้ำ	-

โครงการ	การจัดสรรน้ำ	การนำไปใช้ประโยชน์	ระเบียบข้อบังคับ	อื่น ๆ
๕. โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านเต	น้ำน้อย มีการแย่งน้ำ	-	บางคนไม่ยอมรับระเบียบ เช่นไม่จ่ายเงินค่าสูบน้ำ	-

๖. โครงการประมงหมู่บ้านบางพังยาง

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากเจตนากรมของกรมประมงในเรื่องโครงการหมู่บ้านนี้ เพื่อเป็นโครงการตัวอย่างชี้ให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ และจะชดเชยเลี้ยงปลาตามอย่าง แต่มีปัญหาคือหลายประการคือ

๑. ในฤดูแล้งน้ำจะน้อย น้ำในบ่อปลาจะน้อย
๒. ในฤดูฝนบางฤดูน้ำมาก เกิดน้ำท่วม ปลาจะหนีออกจากบ่อ ชาวบ้านจึงล้มเล
๓. กรมการไม่มีมาตรการอย่างจริงจัง ในการดูแลรักษา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวน ๒๓๐ ราย ที่เสนอในบทนี้ สหชนสภาพรรค
เข้ามามีส่วนรวมในกระบวนการพัฒนาของชาวชนบทที่สนใจปลายประการ ดังนี้

๑. เพศชายจะจะมีบทบาทเป็นผู้ให้ความคิดเห็น หรือเข้าร่วมเสนอแผนหรือโครงการ
พัฒนาในชุมชนมากกว่าเพศหญิง

๒. เฉพาะโครงการพัฒนาขนาดเล็กถึง ๖ โครงการที่นำมาศึกษา
ผู้ที่ประกอบอาชีพหลักในการทำนา เป็นกลุ่มอาชีพที่มีบทบาทในการเสนอปัญหา ความต้องการ
เพื่อประกอบการจัดทำโครงการ หรือเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต่างจากกลุ่ม
อาชีพอื่นมาก

๓. ชาวชนบทยังคงมีความเห็นว่าผู้นำที่เป็นทางการ เช่นผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน
ยังคงเป็นบุคคลสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทในการวางแผนพัฒนาในชุมชน เป็นผู้บริหารโครงการ
พัฒนานั้น ๆ ให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนเป็นผู้แก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

๔. ในทัศนะของชาวบ้านนี้ กรรมการกลุ่มผู้นำที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารโครงการ
มีบทบาทน้อยกว่าบทบาทของผู้นำทางการปกครองที่กล่าวมาแล้วอย่างชัดเจน และประเมินว่า
ประสิทธิภาพการบริหารงานของกรรมการนี้ อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น